

Subsidietoekenning bij ZonMw

Werkwijze, feitenrelaas, Gedragscode Belangenverstrengeling en aanscherping van beleid

Subsidietoekenning bij ZonMw

Werkwijze, feitenrelaas, Gedragscode
Belangenverstrengeling en aanscherping van het beleid

6 november 2017

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie
Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdpdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Datum: 6 november 2017

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
Fax 070 349 53 58
www.zonmw.nl
 info@zonmw.nl

Inhoud

1.	Hoe verleent ZonMw subsidie?	6
1.1.	Werkwijze	6
1.2.	De procedure: van projectidee tot oordeel over wel of niet subsidiëren	7
1.3.	Samenvattend: de <i>checks and balances</i> op rij:	8
2.	Feitenrelaas	10
2.1.	Programma's uitgesloten van het feitenrelaas	10
2.2.	Werkwijze feitenrelaas	12
2.3.	Resultaten	13
	Periode 2010-2015.....	13
	2016	14
	2017	14
	Programma's met directe betrokkenheid	14
3.	Over de Gedragscode Belangenverstremgeling	20
3.1.	Beleid	20
3.2.	De verhouding van de Gedragscode Belangenverstremgeling tot artikel 2:4 Algemene wet bestuursrecht	20
4.	Aanscherping van het beleid	22
4.1.	Reeds aangescherpt	22
4.2.	Verdere aanscherpingen	22
	Werken aan vertrouwen	22
	Vergroten van transparantie.....	22
	Gedragscode Belangenverstremgeling.....	23
	Interne audit	23
	Vergroten van deskundigheid/lerende organisaties	23
	Bezwaarschriftencommissie.....	23

1. Hoe verleent ZonMw subsidie?

1.1. Werkwijze

Subsidieprogramma's

ZonMw heeft momenteel ongeveer 50 subsidieprogramma's in uitvoering. Deze programma's hebben als doel kennis te ontwikkelen en oplossingen te zoeken voor een bepaald maatschappelijk, gezondheid- of medisch-wetenschappelijk probleem. Vanuit deze programma's worden onderzoeks- en ontwikkelprojecten gefinancierd die bijdragen aan de verbetering van zorg en gezondheid. Programma's schrijven vaak meerdere subsidierondes uit, waarbinnen aanvragen kunnen worden ingediend.

De programmacommissie

Alle programma's die ZonMw uitvoert, worden begeleid door vakinhoudelijke programmacommissies. Deze commissies zijn breed en divers samengesteld en bestaan, afhankelijk van het doel van het programma, uit wetenschappers, patiënten, zorgprofessionals, beleidsmakers en bijvoorbeeld bestuurders. Deze programmacommissieleden hebben actuele expertise op het betreffende onderwerp of worden vanwege een specifieke expertise geselecteerd. Een programmacommissie bestaat gemiddeld uit circa 10 personen. Leden van commissies worden voor de duur van het programma door het bestuur van ZonMw benoemd op persoonlijke titel zonder last en ruggenspraak. Behalve deze leden zijn er bij commissievergaderingen vaak waarnemers aanwezig, zoals beleidsambtenaren van het desbetreffende ministerie, of medewerkers van andere opdrachtgevers en samenwerkende instituten.

Gedragscode Belangenverstrengeling

In hun benoemingsbrief worden commissieleden onder meer gewezen op de transparantie over de samenstelling van de commissie en op de vertrouwelijkheid van de stukken. Ook wordt de Gedragscode Belangenverstrengeling toegestuurd.

Omdat een commissie bestaat uit deskundigen binnen een bepaald vakgebied, kan het voorkomen dat commissieleden op de een of andere manier betrokken zijn bij projectaanvragen of projectaanvragers.

In de Gedragscode Belangenverstrengeling maakt ZonMw onderscheid tussen twee vormen van betrokkenheid:

Directe betrokkenheid. Iemand die zelf subsidie aanvraagt, mede-aanvrager dan wel medeopsteller is, is een direct betrokkene. Een commissielid met een directe betrokkenheid bij een subsidieaanvraag, mag in de betreffende ronde niet optreden als commissielid. ZonMw vraagt en controleert of commissieleden direct betrokkenen zijn.

Indirecte betrokkenheid. Iemand die persoonlijk, economisch of via de werksfeer betrokken is bij een aanvrager of mede-aanvrager is indirect betrokkene. Om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen, nemen deze commissieleden niet deel aan de bespreking, met inbegrip van de schriftelijke voorbereiding en besluitvorming, over de betreffende aanvraag. ZonMw vraagt aan commissieleden om zelf eventuele indirecte betrokkenheid aan te geven.

De betrokkenheid van commissieleden is toetsbaar aan de hand van criteria in de Gedragscode Belangenverstrengeling (zie [hoofdstuk 3](#) voor verdere toelichting). Leden van programmacommissies dragen primair de verantwoordelijkheid mogelijke betrokkenheid te melden. De betrokkenheid van commissieleden wordt voorafgaand aan elke commissievergadering geïnventariseerd, waarna een betrokkenheidslijst wordt opgesteld.

Bij de toepassing van de Gedragscode Belangenverstrengeling is een belangrijke rol weggelegd voor de commissievoorzitters en de ZonMw-secretarissen van de commissies.

Beoordelingscriteria

ZonMw hanteert voor de VWS-programma's twee belangrijke beoordelingscriteria: kwaliteit en relevantie. Bij kwaliteit gaat het om een oordeel over de wetenschappelijke basis van de aanvraag. Daarbij kijkt ZonMw of de gekozen aanpak van de aanvrager op verantwoorde wijze antwoord geeft op de gekozen vraagstelling. Met relevantie wordt bedoeld of deze aanvraag een mogelijke oplossing aandraagt voor een beschreven probleem in de subsidieronde van het programma.

1.2. De procedure: van projectidee tot oordeel over wel of niet subsidiëren

Stap 1: Van projectidee tot subsidieaanvraag

Programma's stellen een oproep op om ideeën voor projecten in te dienen. Dat indienen kan in deze eerste fase op beknopte wijze. De programmacommissie bekijkt vervolgens of het projectidee past binnen de inhoudelijke doelstellingen van het programma (relevantie) en of de kwaliteit van het idee voldoende lijkt. Als blijkt dat het idee in grote lijnen aan de eisen voldoet, krijgt de indiener van het idee een positief advies. Het projectidee kan dan uitgewerkt worden tot een subsidieaanvraag.

Bij een negatief advies kan de indiener van het projectidee dit advies naast zich neerleggen en toch een subsidieaanvraag indienen.

Bij sommige programma's wordt ervoor gekozen om deze eerste stap over te slaan en kan direct een subsidieaanvraag ingediend worden.

Stap 2: Beoordeling subsidieaanvragen door externe referenten

Na sluiting van de indieningstermijn van een subsidieronde, worden alle aanvragen beoordeeld door minimaal twee onafhankelijke, en voor de aanvrager anonieme, referenten uit binnen- en/of buitenland. Op die manier wordt een onafhankelijk en gedegen systeem gelegd voor de beoordeling van de subsidieaanvraag. Dit staat bekend als het peer review systeem. Dit systeem van peer review is internationaal de standaard.

De referenten zijn onafhankelijke deskundigen en zitten niet in de programmacommissie. Ook voor hen geldt de Gedragscode Belangenverstrengeling. ZonMw vraagt de referenten zelf aan te geven of ze een onafhankelijk oordeel over de aanvraag kunnen geven.

Stap 3: Wederhoor door aanvragers

De referentenoordelen gaan voor een reactie naar de aanvrager van de subsidie. Dit wederhoor geeft de aanvrager de gelegenheid om inhoudelijk te reageren op de oordelen van de referenten. Als de aanvrager van mening is dat een referent onvoldoende deskundig of bevooroordeeld is, kan hij/zij dat ook in het wederhoor kenbaar maken.

Stap 4a: De programmacommissie bereidt de besluitvorming voor

De aanvraag, het oordeel van de referenten en het wederhoor van de aanvrager gaan naar de programmacommissie voor de uiteindelijke besluitvorming. Deze besluitvorming wordt voorbereid door een aantal commissieleden die geen enkele betrokkenheid hebben bij de aanvragers. Zij formuleren het zogenoemde preadvies.

De leden die de besluitvorming voorbereiden, kunnen op basis van het wederhoor van de aanvrager de commissie adviseren een referentenoordeel minder te laten meewegen in het eindoordeel. Op basis van het kwaliteitsoordeel van referenten en het wederhoor van de aanvrager doen zij de overige commissieleden een voorstel voor het eindoordeel. Op basis van deze preadviezen kunnen de aanvragen meestal in drie categorieën worden ingedeeld: positief advies tot honorering, negatief advies tot honorering of geen eenduidige oordelen die in de vergadering verder moeten worden besproken.

Stap 4b: De commissie formuleert een onderbouwd definitief advies

De aldus geformuleerde preadviezen worden met het gehele dossier aan de commissieleden verzonden en vervolgens tijdens een commissievergadering besproken. Indirect betrokkenen zijn van de bespreking van de subsidieaanvraag waar ze indirect bij betrokken zijn uitgesloten en krijgen ook die stukken niet te lezen. De direct betrokkenen doen sowieso al niet mee, omdat zij geen commissielid mogen zijn in rondes waarbinnen zij een aanvraag indienen.

Tijdens de vergadering wordt op basis van alle stukken besproken of een aanvraag al dan niet voor subsidiering in aanmerking komt. Als de commissieleden lopende dit proces nieuwe argumenten aan het kwaliteitsoordeel willen toevoegen, dan dient aanvullend wederhoor bij de indiener gevraagd te worden.

Daarnaast geldt dat als de commissie afwijkt van het oordeel dat de aanvrager op basis van de referentenoordelen mag verwachten, extra aandacht aan de motivatie van het eindoordeel wordt gegeven.

Bij nagenoeg alle programma's zijn er uiteindelijk meer honoreerbare subsidieaanvragen dan het budget toelaat. Deze aanvragen zijn allen van goede wetenschappelijke kwaliteit en relevantie. Toch moet tussen deze subsidieaanvragen gekozen worden. Daartoe maakt ZonMw gebruik van een

prioriteringsmatrix. Deze matrix is een hulpmiddel waarmee commissieleden de verschillende subsidieaanvragen kunnen prioriteren op basis van het eindoordeel over kwaliteit en relevantie. Deze prioriteringsmatrix is voorafgaand aan de subsidieronde bekendgemaakt.

De commissie bepaalt op basis van de prioriteringsmatrix de positie van de subsidieaanvragen op een prioriteitenlijst. De commissie adviseert het bestuur van ZonMw de aanvragen met de hoogste score te honoreren, voor zover het beschikbare budget toereikend is.

Stap 5: Het advies van de commissie gaat naar het bestuur van ZonMw

Het bestuur van ZonMw neemt vervolgens het officiële besluit om de subsidieaanvraag conform het advies al dan niet te honoreren. De afwikkelingen heeft het bestuur gemandateerd aan de directeur. Hier komt geen inhoudelijke bespreking aan te pas. De directeur bewaakt de procedurele zorgvuldigheid.

Stap 6: mogelijkheid tot bezwaar maken

Bij alle subsidieaanvragen, zowel de afwijzingen als de toekenningen, krijgen de aanvragers een argumentatie op inhoudelijke gronden. Toelichting daarover kan bij ZonMw worden verkregen. Tegen een afwijzing kan op grond van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar gemaakt worden bij een onafhankelijke bezwaarschriftencommissie. Als een indiener ontevreden is over de manier waarop ZonMw met hem/haar is omgegaan, kan een klacht ingediend worden. De onafhankelijke bezwaarschriftencommissie brengt advies uit aan het bestuur. Elk advies van deze commissie wordt door het bestuur behandeld waarna het bestuur een besluit over het bezwaar neemt.

1.3. Samenvattend: de *checks and balances* op rij:

Bij de samenstelling van de commissie:

- Leden van programmacommissies worden door het bestuur van ZonMw benoemd op persoonlijke titel zonder last en ruggenspraak.
- In hun benoemingsbrief en bij de installatie van de commissie worden commissieleden gewezen op de Gedragscode Belangenverstrengeling.
- De programmacommissies hebben een diverse samenstelling (niet alleen wetenschappers) en bestaan gemiddeld uit circa 10 leden.
- In de meeste commissies zitten waarnemers.

Voorafgaand aan commissievergadering:

- De mogelijke (indirecte) betrokkenheid van commissieleden bij een subsidieronde wordt door ZonMw geïnventariseerd, waarna een betrokkenheidslijst wordt opgesteld.
- Aanvragers, mede-aanvragers of medeopstellers van een subsidieaanvraag worden uitgesloten van deelname aan de commissie gedurende de betreffende subsidieronde.
- Het advies van de commissie om een projectidee wel of niet uit te werken tot een subsidieaanvraag is niet-bindend.
- Minimaal twee onafhankelijke referenten beoordelen de subsidieaanvraag.
- Het referentoordeel ligt aan de basis van het beoordelingsproces.
- De referentenoordelen gaan voor wederhoor naar de aanvrager van de subsidie.
- Voorafgaand aan de commissievergadering vindt een onafhankelijke preadvisering van elke aanvraag plaats door commissieleden zonder enige vorm van betrokkenheid bij deze aanvraag.

Tijdens de commissievergadering

- Een onafhankelijke commissievoorzitter bewaakt een zorgvuldige uitvoering van de procedure.
- De voorzitter en de secretaris bewaken aan de hand van de betrokkenheidslijst dat indirect betrokkenen de vergadering verlaten.
- De beslisruimte voor de commissie is beperkt door alle eerdere neutraliserende maatregelen, voorafgaand aan de definitieve selectie door de commissie. Indien nieuwe argumenten worden gehanteerd, dient hierover aanvullend wederhoor plaats te vinden. Indien de commissie in haar oordeel afwijkt van hetgeen de aanvrager op basis van de referentenoordelen mag verwachten dan dient dit extra gemotiveerd te worden.

- Bij de uiteindelijke prioritering wordt gebruik gemaakt van een tevoren bekend gemaakte prioriteringsmatrix.

Na de commissievergadering

- Het bestuur van ZonMw neemt het officiële besluit over de subsidieaanvraag.
- Er bestaat de mogelijkheid tot informatie en/of toelichting van het ZonMw-bureau.
- Er is de mogelijkheid tot het aantekenen van bezwaar en het indienen van een klacht.

2. Feitenrelaas

Op verzoek van het Ministerie van VWS heeft ZonMw de directe en indirecte betrokkenheid van commissieleden bij subsidieaanvragen in kaart gebracht voor alle reguliere subsidierondes in de periode van 1 januari 2010 tot 1 oktober 2017. Het gaat hierbij in totaal om 428 subsidierondes met ruim 12.000 subsidieaanvragen van 117 verschillende programma's.

In het feitenrelaas zijn alle rondes van **reguliere programma's** opgenomen. Een regulier programma voldoet aan de volgende criteria:

- Er was minimaal één ronde waarin meerdere subsidieaanvragen zijn ingediend;
- Het bestuur van ZonMw heeft over de aanvraag een besluit genomen in een brief ondertekend door de directeur van ZonMw;
- De programmacommissie is door het bestuur van ZonMw benoemd;
- Het betreft middelen die door VWS, een ander ministerie of NWO beschikbaar zijn gesteld.

Er zijn echter ook programma's waarbij geen sprake is van competitie of waar het bestuur van ZonMw niet het besluit heeft genomen of de programmacommissie benoemd. Deze niet-reguliere programma's worden hieronder wel beschreven maar zijn niet in het feitenrelaas opgenomen.

2.1. Programma's uitgesloten van het feitenrelaas

Rondes met één aanvraag

ZonMw kent rondes waar slechts één aanvraag wordt ingediend. Deze rondes blijven buiten beschouwing omdat deze aanvragen niet in competitie worden beoordeeld. Vaak gaat het om een gerichte ronde voor aanvragen die op uitnodiging worden ingediend zoals bijvoorbeeld kennissynthesen. Het kan ook een open ronde betreffen waar uiteindelijk maar één aanvraag is ingediend. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van een richtlijn. Bij deze rondes speelt geen directe betrokkenheid.

Verspreidings- en Implementatie Impuls (VIMP)

ZonMw kan een selectie van gehonoreerde en afgeronde projecten extra stimuleren met een Verspreidings- en Implementatie Impuls (VIMP). Het doel van dit instrument is het versterken van het behalen van programmaresultaten; (betere) borging, bredere bekendheid en toepassing van project-/programmaresultaten en/of indien nodig dóórontwikkeling. Voor een VIMP is een subsidiebedrag van maximaal € 50.000,- beschikbaar. VIMP toekenningen blijven buiten beschouwing omdat aan een VIMP een reeds bestaande subsidierelatie ten grondslag ligt. Besluiten over VIMP toekenningen geschieden op bureau en worden niet voorgelegd aan de directeur van ZonMw.

Internationale programma's

ZonMw participeert in een aantal internationale programma's op eigen initiatief en/of in opdracht van VWS en/of andere ministeries. Een internationaal programma is een samenwerking van meerdere landen en/of onderzoeksfinanciers met als doel om onderzoeksbeleid af te stemmen en subsidiemiddelen te bundelen.

Voor het uitvoeren van een internationale subsidieronde met meerdere onderzoeksfinanciers uit verschillende landen wordt per subsidieronde een gedragscode vastgesteld die de procedures beschrijft omtrent omgang met betrokkenheid van beoordelaars bij aanvragen. De aan de subsidieronde deelnemende onderzoeksfinanciers stellen samen de exacte invulling en bewoording vast, zodat er een eindresultaat ontstaat dat door iedere financier gedragen wordt. Een internationale gedragscode binnen elke internationale samenwerking is dus nooit een 1-op-1 kopie van een gedragscode van een deelnemend land. Het secretariaat van de desbetreffende subsidieronde, gevestigd in één van de deelnemende landen, is verantwoordelijk voor de praktische naleving van de gedragscode. Bij het benoemen van de commissie heeft het bestuur van ZonMw geen rol.

Revalidatieonderzoek

Het programma kent een aantal deelprogramma's (van het Innovatieprogramma Revalidatie tot aan het IIIe programma Revalidatieonderzoek). Dit programma is opgesteld en is financieel mogelijk gemaakt door particuliere fondsen aangevuld met middelen vanuit het ministerie van VWS. De subsidierondes die alleen met particuliere middelen gefinancierd zijn, zijn niet meegenomen in het feitenrelaas.

Huisartsengeneeskunde en Ouderengeneeskunde (HGOG)

In het programma HGOG worden gelden beschikbaar gesteld voor de universitaire vakgroepen *huisartsgeneeskunde en ouderengeneeskunde* door een andere opdrachtgever dan VWS of NWO. Op verzoek van deze financier waren alle vakgroepen *huisartsgeneeskunde en ouderengeneeskunde* van de Universitair Medisch Centra vertegenwoordigd in de beoordelingscommissie. De commissie is niet benoemd door het bestuur van ZonMw. Het is voorgekomen dat tot 2017 commissieleden met directe betrokkenheid zitting hadden in de beoordelingscommissie. Indien een commissielid direct betrokken was, is dit commissielid nooit betrokken geweest bij de beoordeling van de betreffende subsidieaanvraag. Dit geldt niet alleen voor de schriftelijke beoordeling, maar ook voor de mondelinge bespreking van de aanvraag en de prioritering van alle aanvragen tijdens de vergadering. Bij het prioriteren zijn alle direct betrokkenen aanwezig geweest. Hierdoor waren alle potentiële belangen duidelijk en werden deze geminimaliseerd.

In december 2016 heeft ZonMw met de opdrachtgever besproken dat ook bij dit programma de uitzonderingsclausule uit de Gedragscode Belangenverstrengeling niet langer kan worden toegepast. De werkwijze in dit programma is hierop aangepast. In de lopende ronde in 2017 mogen commissieleden die zelf (mede)aanvrager zijn niet meer deelnemen aan de beoordelingscommissie.

InZicht

De financiële middelen van stichting InZicht zijn sinds 2013 volledig afkomstig van particuliere steunstichtingen. Het betreft hier middelen van een andere opdrachtgever dan het ministerie van VWS, een ander ministerie of NWO. De stichting InZicht schakelt ZonMw in om het proces van beoordeling van projectaanvragen en voortgangs- en eindverslagen uit te voeren. Hierbij wordt zoveel mogelijk de ZonMw-werkwijze gevolgd.

De stuurgroep wordt geleid door een onafhankelijke voorzitter en deze stuurgroep formuleert voor het bestuur van InZicht een advies over honorering van projectaanvragen. Deze stuurgroep is niet door het ZonMw bestuur ingesteld maar door het bestuur van de stichting.

SportInnovator

Beoordeling van subsidieaanvragen in het programma SportInnovator vindt plaats door het Topteam Sport. In het Topteam Sport nemen personen zitting die door de minister van VWS op persoonlijke titel zijn benoemd. Het Topteam is niet ingesteld door het bestuur van ZonMw. Het Topteam Sport heeft de opdracht om de Kennis- en Innovatieagenda Sport uit te voeren. Dit betekent dat het Topteam Sport zelfstandig beleid ontwikkelt en maatregelen treft om het kennis- en innovatielandschap in de sport te beïnvloeden. Omdat de Topteam leden zelf ook onderdeel zijn van dit landschap, is het scheiden van belangen een belangrijk thema. Het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling wordt regelmatig geagendeerd binnen het Topteam Sport, in elk geval bij de beoordeling van subsidieaanvragen. Het Topteam Sport is administratief ondergebracht bij ZonMw. Om deze reden handelt ZonMw de besluitvorming rondom de subsidieaanvragen af.

Prijzen

ZonMw kent soms prijzen toe voor projecten die om een specifieke reden een bijzondere onderscheiding verdienen. Een bekend voorbeeld hiervan is de ZonMw Parel. Een Parel project betreft een eerder door ZonMw gefinancierd project waarbij de projectleider een extra onderscheiding ontvangt. Hieraan is geen geldbedrag verbonden. Prijzen waarvoor wel een geldbedrag wordt toegekend zijn:

- De Nationale Zorgvernieuwingsprijs. Dit is een prijs die vernieuwende ideeën voor betere zorg en welzijn in Nederland op weg helpt. De winnaar krijgt € 75.000 om het idee uit te voeren. ZonMw en het VSBfonds zijn de initiatiefnemers van de Nationale Zorgvernieuwingsprijs. De prijs is bedoeld om het innovatief vermogen in de zorg- en welzijnssector te prikkelen. De selectie voor de prijs wordt verricht door een onafhankelijke jury. Deze jury heeft geen betrokkenheid bij de indieners.
- Nationale Sport Innovatorprijs. Om nieuwe innovaties in de (top)sport te stimuleren organiseert ZonMw, in opdracht van het Topteam Sport, jaarlijks de Nationale Sportinnovator Prijs. De onafhankelijke juryleden beoordelen ieder voor zich de ingediende voorstellen op basis van vastgestelde beoordelingscriteria. Deze worden hierna in gezamenlijkheid besproken, waarna, met inachtneming van de geldende criteria, een definitieve ranking wordt gemaakt. Deze ranking wordt aan het Topteam Sport aangeboden. Het Topteam Sport adviseert het bestuur van ZonMw om de voorstellen, op volgorde van deze definitieve ranking, de prijzen toe te kennen.

- Medische Inspirator Prijs. De Medische Inspirator is een aanmoedigingsprijs voor het meest inspirerende samenwerkingsverband van patiënten en een onderzoeker (en bij voorkeur met zorgverleners en bedrijven) ter waarde van € 75.000. Dit bedrag is bedoeld voor de financiering van een (onderzoeks)project dat overtuigend aansluit bij een patiëntbehoefte en gericht is op het realiseren van een medisch product. Een deskundige onafhankelijke jury bepaalt welke drie projecten strijden om de prijs. Van deze drie projecten wordt een korte promotiefilm gemaakt onder begeleiding van professionele filmmakers. Het algemeen publiek speelt een belangrijke rol bij het bepalen van de uiteindelijke winnaar van de € 75.000. De nummers twee en drie krijgen respectievelijk € 50.000 en € 25.000.
- BADaward. De Bio Art & Design Award is het gevolg van een samenwerking tussen NWO, ZonMw, MU Artspace en BioArt Laboratories. Het is een competitie die sinds 2010 jonge kunstenaars en ontwerpers stimuleert om de wereld van biokunst en -design te verkennen. Met steun van gerenommeerde Nederlandse wetenschappers creëren zij nieuw werk waarin levenswetenschappen en kunst samensmelten. Er wordt prijzengeld beschikbaar gesteld voor een nog te realiseren biokunstproject. Jonge kunstenaars en vormgevers dienen op basis van een jaarlijkse 'call for proposals' een eerste voorstel in. Een selectie van hen wordt in contact gebracht met wetenschappers tijdens een matchmakingsbijeenkomst. De 12 deelnemende wetenschappers zijn op voorhand geselecteerd en hun wetenschappelijk werkterrein is beschreven. Als er een succesvolle match is tijdens de bijeenkomst, gaan wetenschapper(s) en kunstenaar(s) samen aan de slag en dienen binnen een aantal weken een gezamenlijk voorstel in. Een onafhankelijke internationale jury prioriteert de ingediende voorstellen en de drie best beoordeelde plannen ontvangen ieder een prijs van € 25.000.
- IMDI Talentprijs. De IMDI-Talentprijs is voor het beste afstudeeronderzoek over een nieuw medisch hulpmiddel en/of een daaraan gekoppelde e-Health-toepassing. Het IMDI-Talentfonds kent hiervoor jaarlijks een vrij te besteden prijs van € 1.500 toe. In aanmerking voor de IMDI-Talentprijs komt diegene die in het lopende studiejaar het beste afstudeeronderzoek aan een erkende Nederlandse universiteit of hogeschool heeft afgerond over de voorbereiding (*proof of principle*) en/of ontwikkeling (*prototyping*) van een nieuw medisch hulpmiddel, eventueel met een daaraan gekoppelde e-Health-toepassing. De eind-jurering vindt plaats onder auspiciën van ZonMw door een onafhankelijke jury met inzicht in medische technologie, gezondheidszorg en bedrijvigheid.

Omdat bij het selecteren van de projecten bij de hierboven beschreven prijzen altijd gewerkt wordt met een hiervoor speciaal ingestelde onafhankelijke jury, zijn deze niet meegenomen in het feitenrelaas.

2.2. Werkwijze feitenrelaas

Voor het in kaart brengen van subsidieaanvragen waarbij sprake is geweest van directe en/of indirecte betrokkenheid van commissieleden heeft ZonMw de volgende methode gehanteerd.

Voor het feitenrelaas zijn gegevens uit twee bronsystemen gehaald, Delfi en ProjectNet. ProjectNet is het portaal waar aanvragers een subsidieaanvraag kunnen indienen, Delfi is het systeem wat door ZonMw wordt gebruikt voor administratie van het subsidieproces. In ProjectNet wordt een subsidieronde opengezet waarbij de aanvragen na indiening door de aanvrager uiteindelijk in Delfi terecht komen en verder verwerkt worden door ZonMw.

Programmamedewerkers van ZonMw hebben op basis van de gegevens en documenten die zij tot hun beschikking hebben (het verslag van de besluitvormende vergadering, kruistabellen en betrokkenheidslijsten), in kaart gebracht in welke subsidieronden en bij welke subsidieaanvragen directe en/ of indirecte betrokkenheden van commissieleden heeft gespeeld. In enkele gevallen was de verslaglegging van de gevolgde werkwijze niet goed navolgbaar. Hierbij is met behulp van andere documentatie een goede reconstructie van de werkwijze gemaakt.

Bij die subsidierondes waar vermeende directe betrokkenheid van commissieleden heeft gespeeld is aanvullend navraag gedaan bij de betrokken medewerkers en zijn mogelijke onduidelijkheden in de documentatie nogmaals gecheckt. Per subsidieronde is een overzicht gemaakt met de volgende gegevens:

Budget subsidieronde
Aantal subsidieaanvragen
Aantal subsidieaanvragen toegekend
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)
Budget**
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)
Budget**
Aantal subsidieaanvragen afgewezen
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)
Budget**
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)
Budget**

* aantal subsidieaanvragen

** cumulatief budget per subcategorie

2.3. Resultaten

Directe en indirecte betrokkenheid

Voor het vaststellen van directe en indirecte betrokkenheid is uitgegaan van de Gedragscode Belangenverstrengeling die door ZonMw wordt gehanteerd (zie hoofdstuk 3). Directe betrokkenheid bij een subsidieaanvraag betekent dat een commissielid zelf een aanvraag (mede)indient of aan een aanvraag meeschrijft in de betreffende subsidieronde. Voor indirecte betrokkenheid bij de (mede)aanvrager gelden drie categorieën: betrokkenheid in de persoonlijke sfeer; betrokkenheid in de werksfeer en economische betrokkenheid. Het gaat hier bijvoorbeeld om commissieleden die hebben samengewerkt met een aanvrager aan een project of een publicatie in de voorafgaande drie jaar.

In verschillende programma's blijkt de Gedragscode Belangenverstrengeling strikter geïnterpreteerd dan noodzakelijk. Dat heeft tot gevolg dat in documentatie rondom subsidieronden meer betrokkenheden staan vermeld dan volgens de Gedragscode Belangenverstrengeling daadwerkelijk hebben gespeeld. Dit is met name het geval bij indirecte betrokkenheid. De cijfers die hier gepresenteerd worden, hebben we gecorrigeerd naar de feitelijke betrokkenheden conform de Gedragscode Belangenverstrengeling. Cijfers kunnen daarmee afwijken van de beschikbare documenten.

Resultaten

De beschrijving van directe en indirecte betrokkenheid van commissieleden bij subsidieaanvragen is gesplitst in drie perioden. De periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2015 en afzonderlijk de jaren 2016 en 2017. De jaren 2016 en 2017 zijn apart gerapporteerd omdat 2016 een volledig jaar betreft en voor 2017 de gegevens zijn verzameld tot 1 oktober 2017.

Periode 2010-2015

In de periode van 2010-2015 zijn in totaal 316 subsidierondes uitgevoerd. In deze subsidierondes zijn in totaal een klein 9.700 subsidieaanvragen beoordeeld. Het ging hierbij om 90 verschillende programma's.

Directe betrokkenheid

Bij 66 beoordelingsrondes was sprake van directe betrokkenheid van commissieleden in 27 verschillende programma's. Dit betrof 144 subsidieaanvragen. Van deze aanvragen ontving 72 een honorering en 72 een afwijzing. Het totale budget over de jaren bedroeg € 710 miljoen. Het totale budget van de gehonoreerde aanvragen met directe betrokkenheid bedroeg € 25 miljoen (3,5% van het totale budget).

Indirecte betrokkenheid

Bij 186 beoordelingsrondes was sprake van indirecte betrokkenheid van commissieleden in 70 verschillende programma's. Dit betrof 1.063 subsidieaanvragen. Van deze aanvragen ontving 412 een honorering en 651 een afwijzing. Het totale budget over deze periode bedroeg € 710 miljoen. Het totale budget van de gehonoreerde aanvragen met indirecte betrokkenheid bedroeg € 130 miljoen (18,3% van het totale budget).

2016

In 2016 zijn in totaal 65 subsidierondes uitgevoerd. In deze subsidierondes zijn in totaal 1522 subsidieaanvragen beoordeeld. Het ging hierbij om 40 verschillende programma's.

Directe betrokkenheid

Na 2015 is de uitzonderingsclausule niet meer toegepast. De analyse heeft echter uitgewezen dat in 2016 door een menselijke fout bij een aanvraag de betrokkenheid foutief is geregistreerd (directe betrokkenheid is als indirecte betrokkenheid geregistreerd). De desbetreffende aanvraag is overigens afgewezen.

Indirecte betrokkenheid

Bij 34 beoordelingsrondes was sprake van indirecte betrokkenheid van commissieleden in 25 verschillende programma's. Dit betrof 286 subsidieaanvragen. Van deze aanvragen ontving 98 een honorering en 188 een afwijzing. Het totale budget over deze periode bedroeg € 137 miljoen. Het totale budget van de gehonoreerde aanvragen met indirecte betrokkenheid bedroeg € 41 miljoen (29,9% van het totale budget).

2017

In de periode van 1 januari 2017 tot 1 oktober 2017 zijn in totaal 47 subsidierondes uitgevoerd. In deze subsidierondes zijn in totaal 925 subsidieaanvragen beoordeeld. Het ging hierbij om 21 verschillende programma's.

Directe betrokkenheid

In de periode 1 januari 2017 tot 1 oktober 2017 heeft geen directe betrokkenheid plaatsgevonden bij subsidieaanvragen.

Indirecte betrokkenheid

Bij 31 beoordelingsrondes was sprake van indirecte betrokkenheid van commissieleden in 15 verschillende programma's. Dit betrof 208 subsidieaanvragen. Van deze aanvragen ontving 92 een honorering en 116 een afwijzing. Het totale budget over deze periode bedroeg € 85 miljoen. Het totale budget van de gehonoreerde aanvragen met indirecte betrokkenheid bedroeg € 25 miljoen (29,4% van het totale budget).

Een aantal van de door ZonMw uitgevoerde subsidierondes zijn in bovenstaande analyse niet meegenomen. In hoofdstuk 2.1 is beschreven waarom.

Programma's met directe betrokkenheid

Hieronder staat een overzicht van de programma's waar in de periode 2010-2015 directe betrokkenheid van commissieleden heeft gespeeld bij de besluitvorming. Binnen deze programma's zijn één of meer subsidierondes uitgevoerd waarbij één of meerdere direct betrokken commissieleden aanwezig waren bij de besluitvormende vergadering en/of betrokken waren bij de pre-advisering voorafgaand aan de vergadering. De betrokken commissieleden zijn op generlei wijze betrokken geweest bij de beoordeling van hun eigen aanvraag en hebben de vergadering verlaten als het desbetreffende project werd besproken.

Directe betrokkenheid van een of meerdere commissieleden heeft bij de volgende programma's in een of meerdere rondes gespeeld in de periode 2010-2015.

- Academische Werkplaatsen Jeugd
- Academische werkplaatsen Publieke Gezondheid – vervolgprogramma
- Actieplan eHealth

- DoelmatigheidsOnderzoek
- Enabling Technologies Hotels
- Goed Gebruik Geneesmiddelen
- Inzicht
- Klinische Fellows
- Kwaliteit van Zorg
- Landbouw en Zorg
- Nationaal Programma Ouderenzorg
- Palliantie
- Patiëntenparticipatie in onderzoek, kwaliteit en beleid Preventie 4 - Deelprogramma 3
- Priority Medicines Antimicrobiële Resistentie (AMR)
- Priority Medicines Rare Diseases
- Programma Translationeel Onderzoek
- Q-koorts
- Sport
- Sportblessurepreventie
- TOP-subsidies
- Translationeel Adult Stamcel onderzoek
- Veni
- Verbeterprogramma palliatieve zorg
- Vernieuwing Uitvoeringspraktijk JGZ
- Vierde preventieprogramma
- Vijfde preventieprogramma
- Zorg voor Jeugd

Van de programma's waarbij directe betrokkenheid van commissieleden in vijf of meer rondes heeft gespeeld wordt een nadere beschrijving gegeven:

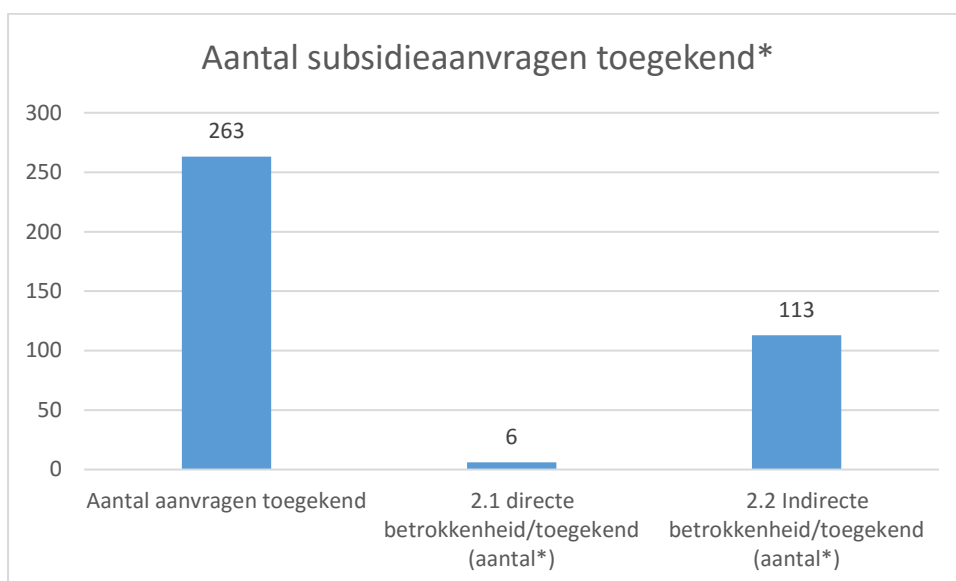
DoelmatigheidsOnderzoek

Het programma DoelmatigheidsOnderzoek is een langlopend programma binnen ZonMw. Binnen het programma is een diversiteit aan subsidierondes uitgevoerd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aan subsidiemiddelen dat bij dit programma is uitgezet.

Budget totaal	76,8 miljoen
Aantal subsidieaanvragen	546
Aantal subsidieaanvragen toegekend	263
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	6
Budget**	1,1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	113
Budget**	32,8 miljoen
Aantal subsidieaanvragen afgewezen	276
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	6
Budget**	2,1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	110
Budget**	34,3 miljoen

In de periode 2010 tot oktober 2017 zijn 32 subsidierondes uitgevoerd vanuit het programma DoelmatigheidsOnderzoek. Bij 6 subsidierondes speelt directe betrokkenheid. Deze subsidierondes waren alle voor 2016. Bij 2,3% van het totaal van de toegekende subsidieaanvragen is directe betrokkenheid geconstateerd. Dit betreft 1,4% van het totaal beschikbare budget.

* Subsidieaanvragen met directe en indirecte betrokkenheid kunnen niet bij elkaar opgeteld worden, omdat per subsidieaanvraag meerdere betrokkenheden kunnen hebben gespeeld.

Onderstaande tabel geeft de cijfers van de 6 subsidierondes waar directe betrokkenheid heeft gespeeld.

Budget 6 subsidierondes	22 miljoen
Aantal subsidieaanvragen	195
Aantal subsidieaanvragen toegekend	74
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	6
Budget**	1,1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	38
Budget**	12,8 miljoen
Aantal subsidieaanvragen afgewezen	120
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	6
Budget**	2,1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	49
Budget**	15,8 miljoen

Goed Gebruik Geneesmiddelen

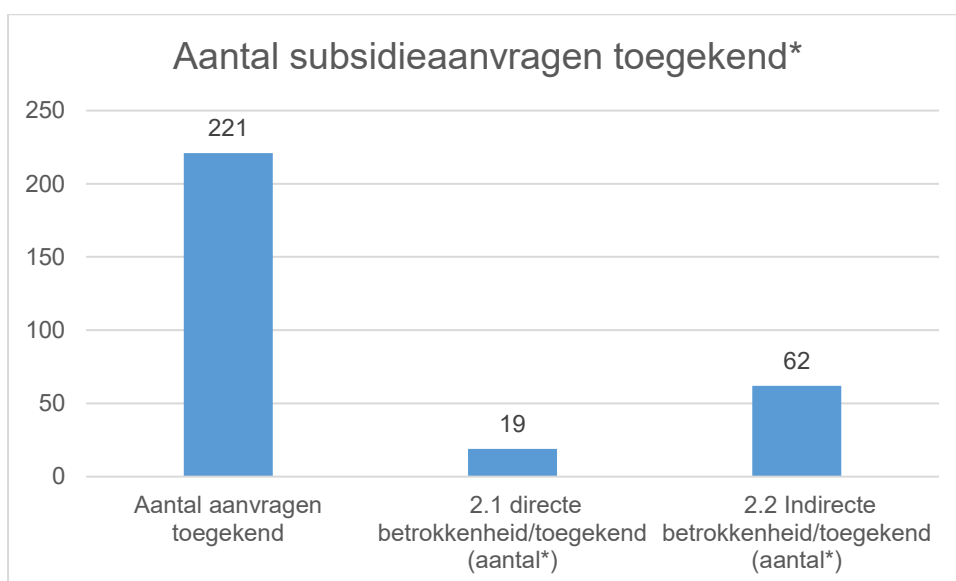
Het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG) is in 2012 van start gegaan, hierbij zijn de programma's Dure Geneesmiddelen/HTA methodologie, Priority Medicines Kinderen en Priority Medicines Ouderen opgenomen in het GGG-programma.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aan subsidiemiddelen dat bij dit programma is uitgezet.

Budget totaal	73,8 miljoen
Aantal subsidieaanvragen	545
Aantal subsidieaanvragen toegekend	221
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	19
Budget**	5,5 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	62

Budget**	18,1 miljoen
Aantal subsidieaanvragen afgewezen	324
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	17
Budget**	5,4 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	120
Budget**	41,1 miljoen

In de periode 2010 tot oktober 2017 zijn 27 subsidierondes uitgevoerd vanuit het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen. Bij 14 subsidierondes speelt directe betrokkenheid, alle voor 2016. In totaal is bij 8,6% van de toegekende subsidieaanvragen directe betrokkenheid geconstateerd. Dit betreft 7,4% van het totaal beschikbare budget.

* Subsidieaanvragen met directe en indirecte betrokkenheid kunnen niet bij elkaar opgeteld worden, omdat per subsidieaanvraag meerdere betrokkenheden kunnen hebben gespeeld.

Onderstaande tabel geeft de cijfers van de 14 subsidierondes waar directe betrokkenheid heeft gespeeld.

Budget 14 subsidierondes	43,4 miljoen
Aantal subsidieaanvragen	373
Aantal subsidieaanvragen toegekend	142
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	19
Budget**	5,5 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	34
Budget**	7,8 miljoen
Aantal subsidieaanvragen afgewezen	231
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	17
Budget**	5,4 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	78
Budget**	21,6 miljoen

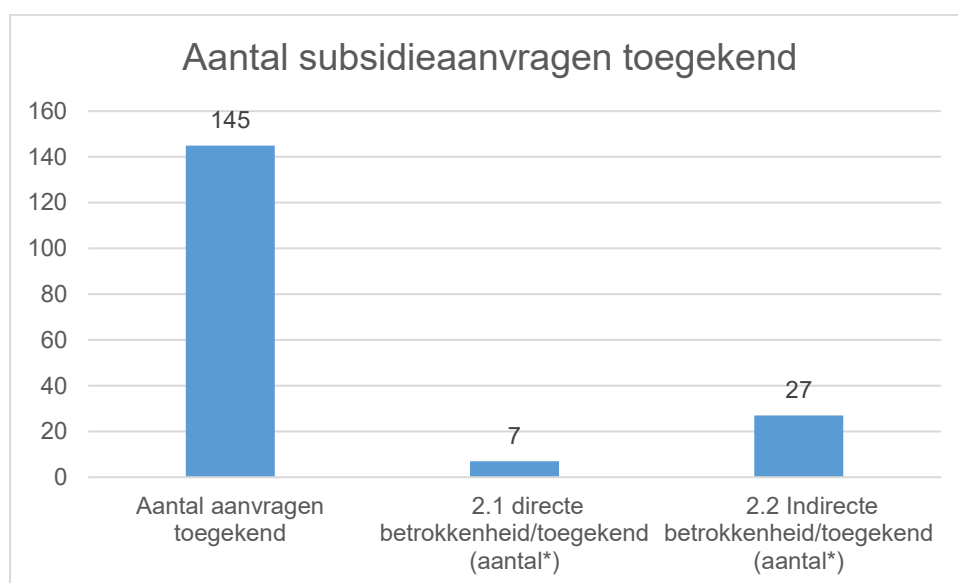
Palliantie

Voor dit overzicht zijn de voorlopers van het programma Palliantie, het Onderzoeksprogramma Palliatieve Zorg en het Verbeterprogramma Palliatieve Zorg meegenomen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aan subsidiemiddelen dat bij dit programma is uitgezet.

Budget totaal	21,9 miljoen
Aantal aanvragen	263
Aantal aanvragen toegekend	145
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	7
Budget**	2 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	27
Budget**	10 miljoen
Aantal aanvragen afgewezen	115
2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	2
Budget**	1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	28
Budget**	8,1 miljoen

In de periode 2010 tot oktober 2017 zijn 13 subsidierondes uitgevoerd. Dit betreft drie subsidierondes van het Onderzoeksprogramma Palliatieve zorg en twee subsidierondes van het Verbeterprogramma Palliatieve Zorg. Bij 6 subsidierondes speelt directe betrokkenheid, alle voor 2016. In totaal is bij 4,8% van de toegekende aanvragen directe betrokkenheid geconstateerd. Dit betreft 9,1% van het totaal beschikbare budget.

* Subsidieaanvragen met directe en indirecte betrokkenheid kunnen niet bij elkaar opgeteld worden, omdat per subsidieaanvraag meerdere betrokkenheden kunnen hebben gespeeld.

Onderstaande tabel geeft de cijfers van de 6 subsidierondes waar directe betrokkenheid speelt.

Budget 6 subsidierondes	11,7 miljoen
Aantal aanvragen	172
Aantal aanvragen toegekend	96
2.1 Directe betrokkenheid/toegekend (aantal*)	7
Budget**	2 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/toegekend (aantal*)	7
Budget**	3,5 miljoen
Aantal aanvragen afgewezen	76

2.1 Directe betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	2
Budget**	1 miljoen
2.2 Indirecte betrokkenheid/afgewezen (aantal*)	10
Budget**	3,9 miljoen

3. Over de Gedragscode Belangenverstremgeling

De Gedragscode Belangenverstremgeling geldt voor alle betrokkenen in het beoordelings- en selectieproces, inclusief besturen, directie en medewerkers. De verantwoordelijkheid voor het aangeven van betrokkenheid ligt in de eerste plaats bij de betrokkenen zelf.

Voor het inventariseren van betrokkenheid van de commissieleden is een formulier beschikbaar. De uitkomsten daarvan worden verwerkt in een samenvattende betrokkenheidslijst.

3.1. Beleid

Indien een commissielid direct betrokken is bij een subsidieaanvraag – in de zin van dat hij of zij aanvrager, mede-aanvrager of medeopsteller is – dan betekent dit uitsluiting van het proces. Gedurende de betreffende subsidieronde kan deze persoon geen lid zijn van de beoordelingscommissie.

Een commissielid kan ook indirect betrokken zijn bij een aanvrager of mede-aanvrager. Er kan sprake zijn van economische betrokkenheid of betrokkenheid in de persoonlijke of werksfeer. In alle gevallen krijgen commissieleden met indirecte betrokkenheid geen inzage in de stukken van de betreffende aanvraag en dienen zij de commissievergadering te verlaten zodra de aanvraag wordt besproken. Ook moet de verslaglegging zodanig zijn dat ZonMw het beleid van de commissie bij de toepassing van Gedragscode Belangenverstremgeling kan controleren.

Daarnaast gelden binnen de Gedragscode Belangenverstremgeling voor een aantal specifieke functies verschillende regels:

- De voorzitter van de commissie moet volledig onafhankelijk zijn. Zodra de vicevoorzitter de functie van voorzitter gaat vervullen, geldt dit ook voor hem of haar.
- Bureamedewerkers van ZonMw die een rol spelen tijdens de subsidieprocedure mogen ook geen enkele vorm van betrokkenheid hebben.
- De waarnemers die aanwezig zijn bij een commissievergadering worden beoordeeld in de geest van de Gedragscode Belangenverstremgeling. Waarnemers zijn geen commissielid, hebben geen stemrecht en functioneren niet op persoonlijke titel. Zij kunnen wel feitelijke informatie aandragen en toelichting verstrekken over bijvoorbeeld de motivatie van de opdrachtgever ten aanzien van het programma. Bij directe betrokkenheid kunnen zij geen waarnemersrol vervullen.
- Aan de hand van openbare bronnen kiest ZonMw de referenten zorgvuldig uit. Ook voor hen geldt de Gedragscode Belangenverstremgeling. ZonMw vraagt de referenten zelf ook aan te geven of ze een onafhankelijk oordeel over de aanvraag kunnen geven. Bij elke vorm van betrokkenheid bij een aanvrager worden ze niet als referent ingeschakeld.

De exacte tekst van de Gedragscode Belangenverstremgeling staat vermeld op de website van ZonMw:

https://www.zonmw.nl/fileadmin/documenten/Corporate/Gedragscode_Belangenverstremgeling_ZonMw.pdf

3.2. De verhouding van de Gedragscode Belangenverstremgeling tot artikel 2:4 Algemene wet bestuursrecht

De beoordeling van belangenverstremgeling geschiedt met inachtneming van artikel 2:4 Algemene wet bestuursrecht (Awb) en met inachtneming van de uitwerking van deze bepaling in de Gedragscode Belangenverstremgeling ZonMw. In artikel 2:4 Awb is het verbod op vooringenomenheid vastgelegd om de onpartijdigheid van het bestuursorgaan te waarborgen. Het artikel geeft daarmee één van de elementen die behoren tot de zorgvuldige voorbereiding van een besluit.

Artikel 2:4 Awb luidt als volgt:

1. *Het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid.*
2. *Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden.*

Dit artikel houdt een grondbeginsel in voor het optreden van bestuursorganen. Besluiten moeten worden genomen zonder iemand voor te trekken. Met deze bepaling wordt beoogd dat iedere schijn van vooringenomenheid bij de besluitvorming door het bestuursorgaan moet worden vermeden. Het gaat er niet om of er daadwerkelijk sprake is van vooringenomenheid. Zelfs wanneer van de goede trouw van een betrokkene kan worden uitgegaan, kan de schijn van belangenverstremgeling worden gewekt. Daarom is het van belang dat ZonMw zich actief inspant iedere mogelijke vorm van beïnvloeding op de besluitvorming te voorkomen, en actief de nodige maatregelen treft.

De Gedragscode Belangenverstremgeling heeft in beginsel betrekking op de advisering en besluitvorming van alle onder de verantwoordelijkheid van ZonMw verstrekte onderzoeksmiddelen. In de Gedragscode Belangenverstremgeling is het verbod op vooringenomenheid geoperationaliseerd door de betrokkenheid van de betrokkenen te inventariseren en te beoordelen. Betrokkenheid is toetsbaar aan de hand van criteria in de Gedragscode Belangenverstremgeling.

4. Aanscherping van het beleid

Bij het beoordelen van subsidieaanvragen spelen diverse dilemma's. De beoordelingsprocedure is er op gericht om eenduidig met deze dilemma's om te gaan. Een dilemma dat speelt bij het samenstellen van de programmacommissie is het spanningsveld tussen de noodzakelijke inhoudelijke expertise van commissieleden enerzijds en onafhankelijke besluitvorming anderzijds. De discussie over dit spanningsveld wordt in tal van kringen, nationaal en internationaal, gevoerd en is vooralsnog niet afgerond. Dat neemt evenwel niet weg dat ZonMw haar maatregelen voor het waarborgen van een onafhankelijke transparante besluitvorming heeft aangescherpt en dit ook zal blijven doen.

4.1. Reeds aangescherpt

Tot eind 2015 kon het voorkomen dat commissieleden zelf aanvrager waren in een bepaalde subsidieronde. Dit kwam in enkele gevallen voor. Daartoe werd een beroep op de uitzonderingsbepaling (artikel 4 van de Gedragscode Belangenverstremgeling) gedaan waarbij een besluit van de directeur noodzakelijk is. Het betreffende commissielid verliet de commissievergadering zodra zijn of haar subsidieverzoek besproken werd.

In de bezwaarzaak van 2015 kwam de bezwaarschriftencommissie tot de slotsom dat de bestreden beslissing niet in stand kan blijven, vanwege strijd met het bepaalde in artikel 2:4 van de Algemene wet bestuursrecht. Op basis van deze uitspraak is het toezicht op de naleving van de Gedragscode Belangenverstremgeling voor alle ZonMw-commissies verscherpt. Bij elke subsidieronde is sinds eind 2015 geen gebruik meer gemaakt van artikel 4 van de Gedragscode Belangenverstremgeling, die toestaat dat commissieleden die een subsidieaanvraag indienen, deelnemen aan de commissie gedurende de betreffende subsidieronde, maar niet toestaat dat men bij de bespreking van de eigen aanvraag aanwezig is.

4.2. Verdere aanscherpingen

De ontwikkelingen staan ondertussen niet stil. Daarom wil ZonMw ook de komende periode werken aan het verbeteren van de gehanteerde procedures en de transparantie daarover, zonder al te veel verdere regelverdichting.

Hieronder worden enkele activiteiten genoemd die de komende periode – op onderdelen samen met NWO – ter hand worden genomen.

Werken aan vertrouwen

De uitvoering van programma's van ZonMw en het hieruit voortvloeiende beoordelingsproces is mensenwerk. ZonMw is afhankelijk van vele duizenden deskundigen (onderzoekers, patiënten en hun naasten, zorgprofessionals, beleidsmakers en bestuurders) die zich dagelijks veelal om niet, of tegen vacatiegeldvergoeding, inzetten voor het uiteindelijke doel: de verbetering van de gezondheid(szorg).

Uitgangspunt is en blijft dat ZonMw enerzijds werkt op basis van vertrouwen – totdat het tegendeel bewezen is – en anderzijds binnen alle procedures wel belangrijke *checks and balances* inbouwt om misbruik van dat vertrouwen te voorkomen. Er gelden duidelijke kaders vooraf, zoals de Code Belangenverstremgeling, transparante beoordelingsprocessen en heldere regels waaraan commissieleden en referenten zich dienen te houden. ZonMw werkt immers met publieke middelen, hetgeen vraagt om extra zorgvuldigheid. ZonMw moet en wil over dat 'vertrouwen' verantwoording afleggen aan de samenleving. Daarom zal ZonMw haar transparantie verder vergroten.

Vergroten van transparantie

ZonMw zal de komende tijd actief communiceren over de gehanteerde werkwijze en over de dilemma's die dat met zich meebrengt, zoals het spanningsveld tussen deskundigheid en betrokkenheid van commissieleden. Een eerste start daartoe is het verbeteren van de informatie op de website, waarbij onder andere de samenstelling van alle commissies openbaar gemaakt wordt. Daarnaast valt te denken aan discussies in vakbladen en op bijeenkomsten. Het [onderzoeksprogramma Bevorderen van Verantwoorde Onderzoekspraktijken](#) zal resultaten opleveren die het verdienen om in breder verband maatschappelijk in discussie gebracht te worden. In het jaarverslag zal ZonMw voortaan een transparantie/integriteitsparagraaf opnemen waarbij ingegaan wordt op dilemma's die zich hebben voorgedaan, op de uitzonderingen die zijn

gemaakt in het kader van de indirecte betrokkenheid, op het aantal bezwaarzaken en het aantal behandelde klachten.

Gedragscode Belangenverstrengeling

Samen met NWO zal ZonMw de Gedragscode Belangenverstrengeling evalueren en vervolgens verder aanscherpen. In ieder geval zal artikel 4 (de uitzonderingsbepaling) geschrapt worden.

Interne audit

Bij het gunnen van vertrouwen hoort ook dat mensen elkaar de maat durven nemen. ZonMw is, evenals NWO, van plan een commissie samen te stellen die ad hoc en onaangekondigd beoordelingsvergaderingen zal observeren en daarover aan het bestuur zal rapporteren. Deze commissie zal een gemengde samenstelling hebben. Denk bijvoorbeeld aan: een wetenschapper, een patiënt, een wetenschapsjournalist, een ethicus, een jurist. Over de bevindingen en de besluiten dienaangaande van het bestuur wordt mededeling gedaan in het jaarverslag. NWO voert momenteel discussie over een interne audit en indien mogelijk laat ZonMw deze commissie hierop aansluiten. Onderdeel van deze interne audit is het opnemen van registratievereisten, voortkomend uit de aan te passen Gedragscode Belangenverstrengeling, in de IT-systemen.

Vergroten van deskundigheid/lerende organisaties

Binnen de NWO-academy (voor interne opleidingen) waarbij ZonMw zal aansluiten, zal een verplichte (herhaal)training voor (nieuwe) medewerkers over het primaire proces (o.a. juridische aspecten beoordelingsproces, toepassing Code Belangenverstrengeling, lessen uit bezwaarzaken) opgenomen worden. Daarnaast wordt in de bestuursvergaderingen en in alle relevante werkoverleggen binnen ZonMw de jaarlijkse rapportage van de Commissie Bezwaarschriften besproken en eventuele verbeterpunten vastgesteld en doorgevoerd.

Bezwaarschriftencommissie

De jaarlijkse rapportage van de bezwaarschriftencommissie zal in het bestuur en interne werkoverleggen worden besproken. Verbeterpunten voortvloeiend uit de rapportage zullen schriftelijk worden vastgelegd en doorgevoerd in de procedures en werkwijzen. In de interne audits zullen deze verbeterpunten extra aandacht krijgen.

100% garantie?

Kan ZonMw daarmee 100% garanderen dat er met herziene procedures en alle *checks and balances* nooit iets mis kan gaan? Zal er door alle maatregelen die in het beoordelingssysteem zijn en nog worden ingebouwd nooit sprake zijn van (de schijn van) belangenverstrengeling? Het antwoord is helaas: nee. Die garantie is niet te geven. Het maken van keuzen is en blijft mensenwerk. Om afgewogen besluiten te nemen en zorgvuldig om te gaan met gemeenschapsgeld, zijn deskundigen nodig met kennis van zaken. Dat zijn deels mensen uit min of meer hetzelfde vakgebied als de aanvragers. Dit geldt zeker bij zeer specialistische vakgebieden of als het doel van een subsidieronde is dat verschillende instituten en organisaties samenwerken om een belangrijk medisch of maatschappelijk probleem op te lossen. Er is een reële kans dat aanvragers en beoordelaars elkaar op enigerlei wijze kennen. Met dit spanningsveld tussen onafhankelijkheid en deskundigheid heeft ZonMw te dealen. Het verscherpte toezicht op de naleving van de Gedragscode Belangenverstrengeling en de uitgebreide procedure met onafhankelijke referenten als basis en een breed palet aan commissieleden is er volledig op gericht om een zo onafhankelijk mogelijk en een zo kwalitatief hoogwaardig mogelijk besluit te kunnen nemen.

ZonMw stimuleert gezondheids-
onderzoek en zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
Fax 070 349 51 00
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl

